

EGY KRISZTUSKÖVETŐ ÉLETÚT

Emlékezés Édesapánkra, Farkas Sándor református lelkészre
születésének 100. évfordulója alkalmából

„...A citadella legmagasabb tornyának csúcsáról így fedeztem fel,
hogy nem kell siránkoznunk sem a szenvedésen, sem Isten kebelébe való
megtérésünkön, sem szeretteink távozásán.
Mert, ha tiszteljük emlékét, az eltávozott jobban jelen van, és hatalmasabb az élőnél...”

(Antoine de Saint-Exupéry: Citadella)

E megemlékezésben Szüleink áldozatos életének néhány mozzanatát idézzük fel, nagyobb figyelmet fordítva Édesapánkra, aki 2015. január 18-án lett volna 100 esztendő. Évtizedek teltek el nélkülük, de a Tőlük kapott példamutató szeretet, lelki kötelék – útravaló - a mai napig összeköti családunkat. A földrajzi távolságok ellenére a „szerepetben együtt lenni - a Gondviselés által” életforma meghatározza mindennapjainkat.

Abban az évszázadban éltek, amikor emberek millióit küldték háborúba meghalni hazug célokért; országokat vasfüggönyre zártak el a másiktól; a becsületes embernek a megaláztatás minden formáját el kellett viselnie azoktól, akik az emberi élet értékeit porba tiporták.

Az 1945 utáni kommunista Magyarországon az istenhít megbocsáthatatlan bűnnek számított. Őket viszont e töretlen hitük tartotta meg elviselve a testi-lelki szenvedéseket.

Édesapánk 1915. január 18-án egy erdélyi kisvárosban, Désen született többgyermekes iparos családban. Román nyelvű gimnáziumban érettségizett.

Egy súlyos gyermekkori szívbetegségből való hosszas felépülés során fogalmazódott meg benne, hogy a lelkési hivatást választja. A Református Teológiát Kolozsváron végezte el, majd Szilágyosmlyóra került segédlelkésznek. 1939 nyarán a balatonszárközi Soli Deo Glória (SDG) református konferencián ismerkedett meg Édesanyánkkal, aki Orosháza született 1919. június 13-án szülei első életben maradt gyermekeként. A 30-as évektől Szegeden élt, tanult, majd dolgozott mint tisztviselő. Aktívan vett részt a református ifjúság hitoktatásában és az SDG mozgalomban.

A házasságkötést követően (1942. szeptember 12.) Szilágyosmlyón kezdtek el közös életüket. A következő év tavaszán az érhatvani szórvány gyülekezet parókus lelkészé választotta Édesapánkat. Az esztendő végén megszületett fiúgyermekük (Zoltán).

1944 nyarán a bombázások miatt a szegedi családtagokkal (anyai nagyszülők és Édesanyánk húga) együtt vagonban elszállásolva elindultak az ismeretlen felé. A bizonytalanság, összezsúrltság, állandó életveszély; ugyanakkor a hit és imádság erőt adott nekik.

Komáromban egy ideig menedéket találtak - egy közeli rokon jóvoltából -, de 1944 karácsonyán (a híd felrobbantása okozta vészhelyzet miatt) mindent otthagya, tovább kellett menekülniük Ausztria felé. Linz, majd Salzkammergut különböző gyűjtőtáborában éltek. Édesapánk itt németül is hirdette az igét.

A sok nélkülözés, bizonytalanság felőrölte szervezetét, hosszabb időre kórházba került. Az éhség Édesanyánkat is megviselte, tifuszt kapott, holott már várandós volt második gyermekével. A szükség sok menekültet rávitt arra, hogy a betakarításból a földeken maradt terményből „megmentsenek” valamit családjuk számára. Mesélték, hogy egy ilyen esetben a tulajdonos-gazda kérdőre vonta Édesapánkat, vajon ki adott erre engedélyt. Ő az ég felé mutatott, mire a gazda megadóan bólintott.

A napi megélhetési gondok azonban felgyógyulásuk után sem szűntek meg. A kínzó honvágy mindennél erősebben élt bennük, így a hattagú család visszatért Szegedre, az anyagi értelemben vett „semmibe”, hiszen a nagyszülők egykori házát elfoglalták. Itt született meg a második gyermek (Zsuzsanna Mária).

Lelkési szolgálatot és átmeneti szükségajlékot Bakó László esperes úr biztosított Édesapánknak, illetve a családnak. Szüleink nagy szeretettel őrizték emlékét.

1948. január elején Márton Árpád elnöklelkész hívta maga mellé Hódmezővásárhelyre, ótemplomi beosztott lelkésznek. Emellett a városban levő református gyülekezetek (Újváros, Újtemplom, Susán, Tabán, Csúcs) helyettesítő teendőit is ő látta el, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az 1948-49-es tanévben megválasztották a Bethlen Gábor (Református) Gimnázium hitoktatójának. Ez a megbízása 1953 júniusáig tartott.

Ekkor az ebben illetékes püspök Édesapánkat Székkutasra helyezte, ahol az ígért öt év helyett huszonöt év szolgálat következett. Az újabb gyermekkel bővült (Irén Ágnes) család létfenntartása az 1950-es években csupán a lelkési fizetésből lehetetlennek bizonyult, ezért Édesanyánk is rákényszerült a munkavállalásra. Ám a „pap feleségét” mindenütt elutasították. A három gyermek nevelése és a gyülekezeti kisegítő munka mellett újra érettségizett a vásárhelyi Közgazdasági Technikumban. Az intézmény akkori igazgatója felkarolta, és gazdaságvezetői munkával bízta meg.

Édesapánk az „apostolok lován”, vagyis gyalog és kerékpárral járta a poros-sáros dülőutakat, hogy meglátogassa az egyházközség tagjait vagy a betegségben szenvedőket. A rendszer részéről gyanakvó figyelem kísérte, „vajon nem agitál-e a pap?”. Megvolt tehát az illetékes hatóság számára, hogy Édesapánk egy egész éjszakára szóló „vendégszeretetüket élvezze” a megalázó kukoricán térdepeltetéses vallatást is elszenvedve. Végül is kénytelenek voltak őt elengedni egy felmentő tanú vallomása alapján. Itt is csak a Gondviselés segített. A tévesítés vészterhes időszakában csak kevesen mertek templomba járni, de a parasztemberek sok mindenben kérték a lelkészüket segítségét (kérvény, hivatalos irat fogalmazása...).

A hosszú tanyai szolgálat, a fizikai megerőltetés és lelki megaláztatás Édesapánk fiatalkori szívbetegségének kiújulásához vezetett. A szívkorházi kezelés és az Úrban való töretlen hite átsegítette ezen a megpróbáltatáson is. A lelkészlak ajtaja – képletesen és a valóságban is – gyakorlatilag állandóan nyitva állt az oda betérni szándékozók számára.

Édesapánk 1978-tól a Vásárhely-Erzsébeti Egyházközség lelkipásztoraként folytatta szolgálatát nyugdíjazásáig. Közben állandóan képezte magát egyrészt szakmai téren, másrészt a nyelvtudásának tökéletesítésében (román, német, héber, görög). A szakmai megbecsülés révén lehetővé vált számára, hogy részt vegyen Debrecenben a teológiai doktorok tudományos tanácsának ülésein, ahol a bibliakorabeli héber nyelv témaköréből többször előadást is tartott. Román nyelvből tolmácsvizgát tett, továbbá elkészítette teológiai doktori disszertációját, amelynek hivatalos beadását váratlan halála akadályozta meg 1992. július 22-én.

Szüleink három diplomás gyermeket neveltek fel. Minden áldozatot meghoztak tanítatásunkért, mondván, hogy földi javakkal nem tudnak szolgálni, hisz azokat „a rozsda és a moly megemészti” (Máté 6. 19).

Életük, Istenbe vetett hitük, családszeretetük, megbocsátó képességük példakép számunkra, és ez a mi lelki-szellemi örökségünk. Hálaadasként fogalmazódtak meg bennünk az eddigi közös életrajzi sorok és az ezután következő rövid egyéni visszaemlékezések, bizonyosságtételek is.

Egy régi atyai útmutatás és annak példázata (Zoltán)

Egy ünnepi esemény kapcsán mondta Édesapám, hogy vallási-hitbéli gondolkodásunkat, az Istenhez kapcsolódó viszonyunkat nem szükséges mindig misztikus ünnepi köntösbe öltöztetni ahhoz, hogy az Istennek tetsző legyen. Legalább ennyire fontos, hogy megszentelt lélekkel, őszintén és szeretettel viszonyuljunk mindehhez a mindennapokban is. Ez a kijelentés első hallásra meglepőnek tűnt számomra, de az idő múlásával rádöbbentem, hogy benne mély gondolat, útmutatás van elrejtve. Ez röviden azt jelentheti, hogy nincs kétféle mérce az életben, a hitéletben sem! Egy kicsivel bővebben: az Istennel való személyes kapcsolatunk nemcsak az ünnepi szakralitáson alapuló, a hétköznapi élettel elkülönülő, hanem ahhoz szervesen kapcsolódó gyakorlat is legyen. Ebből persze az is következik, hogy a mindennapi tevékenységünket is kellő alázattal és megszentelt lélekkel kell elvégeznünk.

Szüleink életükkel példázták mindezt. Ebben a Bibliát tekintették zsinórmértéknek a kálvini református hitvallás alapján. Ez irányíthatta Édesapánkat az idézett atyai útmutatásban is. Számára etalon volt az „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet.” (János 14, 6) bibliabeli jézusi kijelentés. Tudhatta, hogy életutunk igazságkövető bejárásához nem az „ÉN tudom, hogy ki és mi a JÓ vagy mi az IGAZSÁG” hangoztatásán, hanem az önző ÉN-EGO helyett a Pál apostoli „...élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus” (Gal 2, 20) megvalósításán alapuló életmódra van szükségünk. Édesapánk ezt az utat igyekezett követni. Jól tudhatta azt, hogy a tettek, a beszédnek, sőt még a gondolatnak is teremtő-befolyásoló ereje lehet, tehát a „vizet prédikál, bort iszik” cselekvés kizárásával kell a kiválasztott utat járni. Még akkor is, ha azt olykor a teljes meg nem értés, sőt ellenséges fogadtatás várja is.

Elhangzott néha róla, hogy ő nem e világra való. Ez részben igaz is lehetett, de – megítélésem szerint – ez nem az ő hibája volt, hanem az „e világé”. Soha sem hallottunk tőle dicsekvő „kinyilatkoztatást” vagy bárkire tett megítélő megjegyzést, a legyenyhébben durva szót, panaszkodást, elégedetlenkedést, de igazán fölösleges szavakat sem. Ehelyett viszont megtapasztaltuk türelmes szeretetét, és a legkisebb dolgok miatti örvendezés képességét is. Ez csak a kevesekre jellemző életminőség.

Egy ember, aki „nem fővényre épített” (Zsuzsanna Mária)

Évek óta készülök erre a bizonyoságtételre. Én abban a boldog tudatban nőttek fel, hogy a Szüleim kivételes emberek. Ezt mutatták a mindennapjaink is. Ha nem volt mit ennünk, és egy fillérünk sem maradt, Ők bizonyosak voltak abban, hogy „az Úristen holnapra kirendeli”. És mindig kirendelte. Földi életében Édesapám anyagiakban ugyan szűkölködött, de bőven kárpótolta az a hit, amit az Úristentől kért és kapott.

Sokat gondolkodtam ezen, de ma már biztosan tudom, hogy Édesapám egy, az Isten által kiválasztott és gyermekkori betegségek hitében megerősített ember volt. Mert e segítség nélkül nem tudott volna tiszta maradni abban a teljesen abszurd korban, amelyben még az Isten egyes szolgálóinak hite is összeroppant. De Ő „járta az utat, amelyet Isten Neki adott” (Református énekeskönyv 274. dicsérete).

Ennek az útnak végső példázata volt súlyos fájdalommal kísért halálos betegségének zokszó nélküli elviselése is. Tudom, mivel Vele lehettem földi élete utolsó napjaiban. Halálos ágyán azzal nyugtatta az őt féltő családot, hogy „ne aggodalmaskodjatok, mert az Isten akaratára mindenben a lehető legjobb”. Mindezeket alátámasztják az ott jelenlevő lelkész kollégája hozzá intézett szavai is: „Sándor, Téged már vár az Úristen!”. Hisszük és valljuk, hogy kedves szolgatársa nem tévedett ebben.

**Ki Istenének átad mindent,
Bizalmát csak belé veti,
Azt csodaképpen őrzi itt lent,
Ínség, baj közt is élteti.
Ki mindent szent kezébe tett,
Az nem fővényre épített.**

**Zengj hát az Úrnak s járd az utat,
Mit éppen néked ő adott.
A mennyből gazdag áldást juttat,
S majd Jézus ad szép, új napot.
Ki benne bízik és remél,
Az mindörökké véle él.**

(Református énekeskönyv, 274. zsoltár)

Negyvenegy év Édesapámmal (Iren Ágnes)

A három testvér közül én tölthettem a legtöbb időt Édesapámmal. A gyermekkori emlékek: a székkutasi parókia és környéke valóságos csodavilágnak tűnt; a vasárnapi és esküvői alkalmak, az orgona megszólaltatása, a torony rejtélyes világa, ahonnan látni lehetett a pusztá végtelen tengerét, mind-mind betölti szívemet. Édesapánknak határtalan türelme volt a gyermekekhez. A csínytevéseinket, apróbb botlásainkat jóságos tekintetével, de határozott intelmekkel illette. Úgy éreztem, soha nem haragudott. Megérthette unokái születését, és rövid ideig élvezhette szeretetüket. Énekszóval, mesével ringatta el őket, mindig várva a velük való találkozást. Édesapám életének voltak nagyon nehéz időszakai is. A szűkebb hazától (Erdeleytől) és ott élő testvéreitől, rokonaitól való elszakadása bizonyára mély lelki vívódást okoztak Neki. Mi ebből szinte semmit nem éreztünk. Amikor Édesanyánk itt hagyott bennünket (1987 anyák napján), még közelebbi lelki kapcsolatba kerültem Édesapámmal. Gyermekeimmel naponta meglátogattuk, így minden pillanat, amit együtt tölthettünk, megerősített a hitben és a szeretetben. Fájdalmas volt elválni Tőle, de biztató szavai „... mi csak jövevények vagyunk ... e földön” (1 Krón. 29, 15) megnyugtattak és további erőt adott.

Drága Szüleink minden gondolatunkban és tettünkben benne élnek. Ők talán csak annyit mondanának:

Soli Deo Glória — Egyedül Istené a Dicsőség!

Farkas Zoltán
Farkas Zsuzsanna Mária
Takátsyné Farkas Iren